

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

R. K. Katolikus leveleknek hívjuk azt a hét levelet, amelyek Szent Pál 14 levele után következnek az újszövetségi Szentírásban. Ezek: Szent Jakab levele, Péter 2 levele, János 3 levele és Júdás Tádé levele. A 6. sz. óta általános hagyomány szerint azért nevezzük őket katolikus leveleknek, mert nem egy meghatározotti személyhez vagy egyházközséghez szólnak, hanem általában a hívekhez, tehát egyetemes jellegük van (katolikus = egyetemes, általános).

L. M. Breviáriumnak nevezzük azt az imádságot (és az ezt tartalmazó könyvet is), amit az erre kötelezettek, papok és szerzetesek az Egyház nevében végeznek. A breviárium tehát az Egyház közös imádsága, nyilvános istentiszteletének egy része. Gyökerei az apostoli időkbe nyúlnak vissza. Már akkor szokás volt a nap meghatározotti óráiban, a harmadik, hatodik és kilencedik órában közösen imádkozni. Éhhez járult az őskeresztényeknek az a szokása, hogy egyes ünnepek és vasárnapok előtt, vértanúk halála évfordulóján az éjszaka egy részét imádságban töltötték. Teljes alakját a szerzetesség adta meg. Szent Benedek (†543) idejében már megvan mind a hét imaóra: matutinum-laudes (a kettőtől egy imaórának vesszük, azért karban való végzésnél nem is szabad őket szétválasztani), prima, tertia, sexta, nona, vesperae és completorium. A breviáriumot zsoltárok, a Szentírásból, szentatyák munkáiból és a szentek életéből vett olvasmányok, himnuszok és könyörgések alkotják. Ezeket a részeket valamikor külön-külön könyvek tartalmazták. Az egész imádságot officium divinum (isten szolgálat), opus Dei (Istennek tartozó munka), horae canonicae (kánoni imaórák), psalmodia (zsoltározás) szavakkal nevezték. Valószínűleg az utolsó elnevezéssel függ össze a közvetlenül szláv eredetű magyar zsolozsma szó, amely már régi középkori nyelvemlékeinkben szent szolgálat értelemben fordul elő. Az egyes napokra előírt szövegek kezdő szavait, lelőhelyeik feltűntetésével rövid jegyzék tartalmazta, amit breviáriumnak (rövid jegyzék) neveztek. A 11-13. századokban a különböző könyvekben található szövegeket egybefoglalták és azóta ezt a könyvet nevezzük breviáriumnak. A breviárium szokásjog alapján vált kötelezővé: Az 1918-ban megjelent kánonjogi Codex előtt írott törvény csak az egyházi javadalmusokat kötelezte a breviárium mondására. A Codex szerint kötelezi az összes nagyobbrendű egyházakat az alszerpapságtól kezdve, az egyházi javadalmusokat (még ha nem volnának is nagyobbrendű egyháziak) és mindazokat a szerzeteseket, nőket is, akiknek szabályzata a zsolozsmának karban (közösen) való végzését előírja.

T. H. A napkeleti bölesek nevének jelentését márcsak azért is nehéz megadni, mert nem tudjuk biztosan a neveknek eredetét. Az újabb kutatások alapján elfogadható ténynek látszik, hogy a papkeleti bölesek, a mágusok, — ahogyan a Szentírás nevezi őket — perzsák voltak, ezt azonban aligha tudta az a kor, amely nekik nevet adott. Hogy a rájuk vonatkozó hagyomány megbíz-

ható adatokat őrzött-e meg, nem bizonyítható. Inkább az ellenkezője látszik valószínűnek, mert a legrégebb adatok sem kiléteket, sem számukat, sem nevüket (amennyiben ezekről egyáltalában említést tesznek) illetőleg nem egyöntetűek. Szír források pl. még a 10-12. századokban is 12-13 magusról tesznek említést, akiknek neve is erősen különbözik az általunk használt nevektől. Kétségtelen tehát, hogy a legendaképződés sokszorosan körülfonta az áhítatos keresztények képzeletét izgató, az evangéliumokban oly szüksézáván bemutatott szereplőit. A nyugati egyházban hármas számuk N. Szent Leótól (5. sz.) kezdve általánosan elfogadottnak tekinthető. Nevüket először nem a Szent Bédának tulajdonított Collectanea említi, hanem a valószínűleg a 6. századból származó párisi Excerpta Latina Barbari, mégpedig Gathaspa, Melchior és Bithisarea alakban. A Gaspar, Melchior és Balthasar neveken először a 9. század elejéről származó ravennai Liber pontificalis említi őket. (A ravennai S. Apollinare Nuovo 6. századból eredő mozaikján a nevek későbbi hozzátoldások.) A nevek jelentését is különféleképpen próbálják magyarázni. A legáltalánosabb vélemény szerint a Gaspar-Gáspár név a héber gizbar-ból származik és kincstartót jelent. Melchior-Menyhért az ugyancsak héber melech és or szavak összetétele, és jelentése „a fény királya“, vagy „az én királyom a fény“. A Balthasar-Boldizsár nevet Dániel próféta babiloni nevével azonosítják, amelynek jelentése „övd meg életét“.

T. L. Már régen itt az ideje szakítani azzal rettenetes hangzó és teljesen megfővesztő kifejezéssel: kiáthoz. Hogy is tehetné a pápa, a szelíd Krisztus helytartója — kérdik Önnel annyian mások —, hogy azt a zabolátlan uralkodót, vagy azt a makacs tévtonítót kiátkozza, azaz az általános elképzelés szerint fenyegetően átokra emelt kézzel és villámló szemmel Isten csapásait kívánja le rá? — Az Őszövecség valóban ismert efféle kiátkozást: az anathémát, amely abban állt, hogy valamely személyt vagy tárgyat kiszolgáltattak Isten igazságos és szent ítéletének és minden jogból kizárták, a személyt azzal, hogy megölték. A Krisztus korabeli zsidóság idejében ez a kiátkozás, a *cherem*, már annyit jelentett, hogy valakit átkok kíséretében bizonytalan időre kizártak a vallási és polgári élet közösségéből. A XVII. században *cherem*mel sújtotta az amszterdami zsidó hífköztség panteista tanításáért a híres Spinozát. A közösségből való kizárásnak ezt a jogát Krisztus rendeléséből az Egyház is kezdettől fogva a magáénak vallotta; az evangéliumi „legyen neked mint a pogány és a vámos“ (Mt 18, 17) és Szent Pál utasítása: „kivetvén magatok közül azt (a korintusi erkölestent), aki ezt a dolgot cselekedte“ (1 Kor 5, 2), egyházi kiközösítésre vonatkozik. De az egyházi kiközösítés nem ismer átokformulákat, amint *célia* is általában nem a visszavonhatatlan megtorlás, hanem a bűnös észretérítése és megjavítása. A „kiátkozás“ helyett tehát mondjunk és írjunk következetesen „kiközösítést“.